

Dit bestand dient als een leidraad voor de begeleidende leerkrachten tijdens de stadswandeling. Om de wandeling vlotter te laten verlopen zal elke leerkracht verantwoordelijk zijn voor een groep leerlingen. Het is dan ook belangrijk dat de LK de informatie op dit blad mondeling toelicht aan de leerlingen. Zo kunnen ze met deze informatie en de informatie in hun bundel de vragen aanvullen. De uitleg zou niet meer dan 2 à 3 minuten per stop moeten bedragen.

Stop 1: Het KMSKA (startpunt)

We starten onze stadswandeling voor het KMSKA. Het KMSKA dat in 1890 zijn bouw voltooide onder toenmalig burgemeester Leopold De Wael (zeer prominent figuur in de geschiedenis van Antwerpen) werd gebouwd in de nieuwe Zuid gebied. *(Het gebied was vrijgemaakt na de afbraak van de Spaanse citadel) niet in uitleg vermelden*. De architectuur en stratenplanning van dit nieuwe gebied is dan ook typisch laat 19de eeuw. Het nieuwe museum had dan ook als doel om het Antwerpen aanschouw en praal te geven. Het past perfect binnen de vroeg imperialistische bouwstijl.

De leerlingen voeren hier een kaartenopdracht uit. Ze krijgen een historische kaart van Antwerpen ca. 1600 met de Spaanse citadel erop en een moderne kaart met het nieuwe Zuid en het KMSKA op de plaats waar de citadel vroeger stond. Ze zullen ook een bron krijgen over de Spaanse citadel en enkele vragen erover moeten oplossen. (Waarom zouden de Spanjaarden de Citadel bouwen naast de stad van Antwerpen? Zou dit positief of negatief zijn voor de stad Antwerpen? Waarom zou de Citadel zo dicht tegen de Schelde gebouwd zijn?)

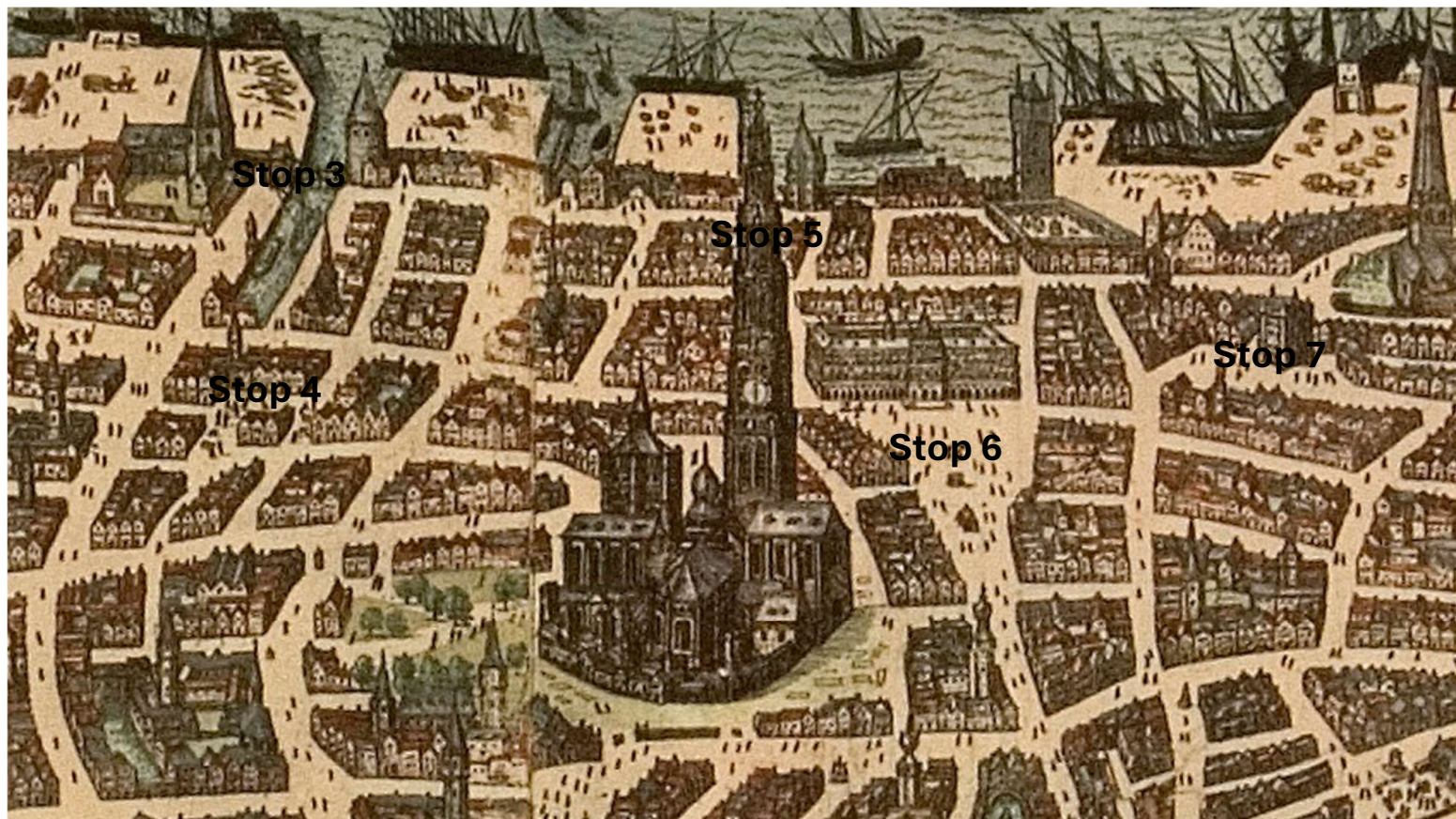

Stop 2: zuidersluis en Scheldekaaien

We wandelen met de leerlingen tot aan de zuidersluis. De zuiderluis is geopend in 1881 met de opening van de Zuiderdokken. Het valt dus niet binnen onze tijdsperiode maar binnen de moderne tijd. We gaan hier ook niet te veel aandacht aan besteden. De leerlingen zullen dan de Scheldekaaien afwandelen. Het is belangrijk dat ze achterhalen wat de betekenis/definitie van een kaai is. Een kaai is een verharde oeverstrook of dam die langs een haven, rivier of kanaal gebouwd is. Ze moeten dit ook in hun bundel noteren. De leerlingen krijgen dan nog enkele vragen over de kaaien en het belang ervan voor de handel. Ze zullen de kaai ook moeten aanduiden op de historische kaart van Antwerpen.

Stop 3: Sint-Jansvliet

Onze volgende stop is het Sint-Jansvliet. Hierbij zullen we ons op het plein plaatsen in het midden van het vliet. Het Sint-Jansvliet was oorspronkelijk in de middeleeuwen rond 1200 een stadsgracht en lag rond de toenmalige stadsmuren. Met het uitgroeien van de stad werd deze gracht verder uitgegraven tot het Sint-Jansvliet. Dit is de eerste van de drie vlieten die we tijdens de wandeling zullen bezoeken. In totaal waren er 5 vlieten in Antwerpen in de vroegmoderne tijd. Een vliet was een uitgegraven inham in de stad die gevuld was met water. De vlieten waren verbonden met de Schelde. In deze vlieten konden grotere handelsschepen aanmeren. Ze zorgde er ook voor dat er meer plek was

om aan te meren door de lengte van de kaai te verlengen. Het vliet is vernoemd naar Sint-Jan of Johannes.

Stop 4: Museum Plantin-Moretus

Begin bij dit punt met eerst aan de leerlingen te vragen of ze de naam Plantijn of Moretus van ergens herkennen.

De gouden eeuw van Antwerpen was niet alleen gekend door het belang van Antwerpen als handelsmetropool maar ook door de boekdrukkunst en het maken van kaarten. De Plantin-Moretus drukkerij was een van de belangrijkste drukkerijen van de vroegmoderne tijd. Het museum is in 2005 tot UNESCO werelderfgoed genoemd en bewaart de oudste drukpersen ter wereld.

Stop 5: Suikerrui

De Suikerrui was een van de vele ruien in Antwerpen. De ruien waren open grachten die kleine schepen en vloten toelieten om aan te meren. Hun voornaamste doel was als riool. De ruien lagen open en konden zo enorm veel ziekten verspreiden. Bij ziekten zoals dysenterie had dit vooral veel invloed. De suikerrui kreeg zijn naam van de vele suikerraffinaderijen die langs de gracht gebouwd waren. Ook deze rui was een restant van oude grachten rond de eerste stadsmuren van Antwerpen.

De Suikerrui werd in 1661 grotendeels overwelfd en enkel nog als een ondergronds riool gebruikt. In 1907 werd de suikerrui volledig overwelfd tot de huidige vorm.

Stop 6: Grote markt en Brabofontein

De grote markt was zoals zijn naam suggereert eerst en vooral een markt. In de 16de eeuw tijdens de Gouden eeuw van Antwerpen kreeg de markt het Grote aan zijn naam toegevoegd. Handelaren van over heel Europa kwamen hun goederen hier verhandelen. De markt heeft 3 belangrijke kenmerken.

Eerst en vooral is het niet te missen stadhuis aan de markt gebouwd. Het huidige stadhuis is een heropbouw van het originele stadhuis dat ook in de 16de eeuw gebouwd was. Het is gebouwd in de renaissancestijl van de Vroegmoderne tijd. Aan het stadhuis hangen bij goed weer vlaggen aan de gevel. De leerlingen krijgen ook een oefening waarbij ze zo veel mogelijk vlaggen moeten benoemen.

Ten tweede hebben we de gildehuizen. De gildehuizen werden net zoals het stadhuis opnieuw gebouwd na platgebrand te zijn in 1576. De huizen waren de werkplaats van verschillende gildes. Je ziet op de gevel vaak wapenschilden staan van de gilde.

Als laatste hebben centraal op het marktplein de Brabofontein. De LLN voeren hier zelf een opdracht over in en lezen het verhaal van de reus Druon Antigoon en Silvius Brabo.

Stop 7: Vleeshuis

Onze volgende stop is het Vleeshuis. Het vleeshuis was net zoals de gildehuizen op de Grote markt een gildehuis. Dit gildehuis werd in 1504 gebouwd. (vraag aan de LLN welke stijl dit is) Het vleeshuis is gebouwd in de laat-Gotische stijl. Gekenmerkt door de spitsbogen en steunberen. Het vleeshuis was eigendom van de slagersgilde. Mensen die vlees wouden komen moesten hiervoor naar het vleeshuis komen. Het Vleeshuis is vandaag een muziekmuseum geworden en ligt in een eerder vergeten hoekje van Antwerpen. Het is echter wel een van de oudste gebouwen van Antwerpen en een van de weinige Gotische gebouwen die nog staan. Een ander voorbeeld van een gotisch gebouw is de Onze-Lieve-Vrouwkathedraal.

Stop 8: Sint-Pietersvliet

Net zoals de Sint-Jansvliet was de Sint-Pietersvliet een vliet. De Sint-Pietersvliet was net zoals de Sint-Jansvliet begonnen als een stadsgracht rond de toenmalige stadsmuren. Tijdens de Vroegmoderne tijd werd ook deze gracht uitgebouwd tot een vliet. Het had exact hetzelfde doel als het Sint-Jansvliet.

Stop 9: Schipperskwartier/ Lange schipperskapelstraat

De begeleidende leerkracht begint eerst met de leerlingen enkele vragen te stellen.

- Hoe noemen we dit gebied in Antwerpen? (laat de LLN naar de straatnaam kijken)
- Waarvoor kennen jullie deze buurt?
- Wat is een schipper?

- Denken jullie dat het toeval is dat de prostitutiebuurt zich bevindt in een gebied waar tijdens de vroegmoderne tijd vooral schippers kwamen? Waarom wel of niet?

Het schipperskwartier heeft zijn naam gekregen van een schipper. Een schipper is een persoon die de leiding heeft op een schip. Tijdens de Vroegmoderne tijd zat deze buurt vol met schippers en matrozen. Zij kwamen terug van lange zeetochten en bleven enkele dagen aangemeerd in Antwerpen. Op een schip had je enkel mannelijke matrozen en reizen duurde soms maanden. Als de matrozen en schippers dus aan land kwamen hadden zij bepaalde noden. De prostitutiebuurt werd daarom vlak naast het belangrijkste aanmeergebied geplaatst.

Stop 10: Brouwersvliet

Het brouwersvliet was 1 van de 3 grootste vlieten in Vroegmodern Antwerpen. Zoals de naam suggereert waren er veel brouwerijen rond dit vliet geplaatst. Het brouwersvliet was een zeer lang en breed vliet. Het werd net zoals de vorige twee vlieten gebruikt voor het aanmeren van boten. Het brouwersvliet was de eerste van 3 heel grote vlieten. De andere twee waren de Middelvliet en de Timmervliet. De middelvliet en de Timmervliet liggen ter hoogte van het MAS en het Bonapartedok.

Stop 11: Bonapartedok (eindstop)

Dit is onze laatste stop. Het Bonapartedok ligt op de plaats waar tijdens de Vroegmoderne tijd de Middelvliet en de Timmervliet lagen. De LLN vullen hier nog enkele laatste oefeningen in.

Bronnen:

- <https://museumvleeshuis.be/nl/een-kwalitatief-bouwdossier>
- <https://www.ruien.be/>
- https://commons.wikimedia.org/wiki/Category:16th-century_maps_of_Antwerp#/media/File:1568-Pauwels_van_Overbeke,_Van_Overbeke,_Pauwels,_Felixarchief,_12_4117_zonder_citadel.jpg
- <https://historiek.net/geschiedenis-van-antwerpen-schets/66456/>
- <https://kmska.be/nl/over-kmska/geschiedenis>
- <https://inventaris.onroerenderfgoed.be/erfgoedobjecten/211474>
- <https://museumplantinmoretus.be/nl/zien-doen/het-museum>
- <https://inventaris.onroerenderfgoed.be/themas/998>
- <https://inventaris.onroerenderfgoed.be/erfgoedobjecten/4678>